RAQAMLI TA'LIM MUHITINI YARATISH ASOSIDA TA'LIM OLUVCHILARNING KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Gulimatova Dilobar Davronbek qizi
dilobargulimatova@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada raqamli ta'lim muhitini yaratish asosida ta'lim oluvchilarning kreativ kompetentligini rivojlantirish metodikasi yoritilgan. Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi, interfaol elektron resurslardan foydalanish hamda ta'lim oluvchilarning mustaqil va ijodiy faoliyatini tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, raqamli ta'lim muhitining kreativ fikrlash, muammoli vaziyatlarga nostandart yechim topish, mustaqil qaror qabul qilish va ijodiy faoliyatni amalga oshirish ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati asoslangan. Maqolada ta'lim oluvchilarning kreativ kompetentligini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlar, raqamli vositalardan samarali foydalanish shartlari va ta'lim jarayonini innovatsion tashkil etish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *raqamli ta'lim, raqamli ta'lim muhiti, kreativ kompetentlik, kreativ fikrlash, ijodiy faoliyat, raqamli texnologiyalar, innovatsion ta'lim, interfaol metodlar, elektron ta'lim resurslari, ta'lim oluvchi.*

Аннотация. *В статье рассматривается методика развития креативной компетентности обучающихся на основе создания цифровой образовательной среды. Анализируются педагогические возможности интеграции цифровых технологий в образовательный процесс, использования интерактивных электронных ресурсов, а также организации самостоятельной и творческой деятельности обучающихся. Обосновано значение цифровой образовательной среды в развитии креативного мышления, способности находить нестандартные решения проблемных ситуаций, самостоятельно принимать решения и осуществлять творческую деятельность. В статье также рассмотрены методические подходы, направленные на развитие креативной компетентности обучающихся, условия эффективного использования цифровых инструментов и возможности инновационной организации образовательного процесса.*

Ключевые слова: *цифровое образование, цифровая образовательная среда, креативная компетентность, креативное мышление, творческая деятельность, цифровые технологии, инновационное образование, интерактивные методы, электронные образовательные ресурсы, обучающиеся.*

Abstract. *This article examines a methodology for developing learners' creative competence through the creation of a digital learning environment. It analyzes the pedagogical potential of integrating digital technologies into the educational process, using interactive electronic resources, and organizing learners' independent and creative activities. The article substantiates the importance of a digital learning environment in developing creative thinking, the ability to find non-standard solutions to problem situations, make independent decisions, and engage in creative activities. It also discusses methodological approaches aimed at developing learners' creative competence, conditions for the effective use of digital tools, and opportunities for the innovative organization of the educational process.*

Keywords: *digital education, digital learning environment, creative competence, creative thinking, creative activity, digital technologies, innovative education, interactive methods, electronic educational resources, learners.*

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim jarayonining raqamlashtirilishi ta'lim oluvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning ijodiy va innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun yangi pedagogik imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Raqamli texnologiyalardan ta'lim jarayonida maqsadli foydalanish ta'lim oluvchilarning axborotni izlash, tahlil qilish, qayta ishlash, mustaqil fikrlash va yangi g'oyalarni ilgari surish faoliyatini faollashtirishga xizmat qiladi [1].

Kreativlik tushunchasi pedagogik va psixologik tadqiqotlarda shaxsning mavjud bilim va tajribalar asosida yangi, o'ziga xos g'oyalarni yaratishi hamda muammolarga noodatiy yechimlar topish qobiliyati sifatida talqin qilinadi. J.Guilford kreativlikni divergent fikrlash bilan bog'lab, ravonlik, moslashuvchanlik, originallik va g'oyalarni takomillashtirish kabi xususiyatlarga e'tibor qaratgan [2]. E.P.Torrance esa kreativ fikrlashni muammoni aniqlash, turli g'oyalarni ilgari surish, ularni rivojlantirish va muqobil yechimlarni izlash jarayoni bilan bog'laydi [3].

Raqamli ta'lim muhitining rivojlanishi ta'lim oluvchilarning kreativ faoliyatini tashkil etish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Xususan, multimedia vositalari, interaktiv platformalar, virtual hamkorlik vositalari, raqamli ta'lim resurslari va boshqa texnologik imkoniyatlardan foydalanish ta'lim oluvchilarning individual va guruhiy ijodiy faoliyatini tashkil etishga yordam beradi. Bunda raqamli texnologiyaning o'zi emas, balki uning pedagogik maqsadga muvofiq qo'llanilishi muhim ahamiyat kasb etadi [4].

Raqamli texnologiyalarni pedagogik mazmun bilan uyg'unlashtirish masalasi TPACK konsepsiyasida ham o'z aksini topgan. Ushbu yondashuv texnologik, pedagogik va mazmuniy bilimlarning o'zaro integratsiyasini ta'lim samaradorligini ta'minlovchi muhim omil sifatida ko'rsatadi [5]. Shu nuqtayi nazardan, raqamli ta'lim

muhitini yaratishda faqat texnik vositalarni joriy etish bilan cheklanib qolmasdan, ta’lim oluvchilarning ijodiy faoliyatini rag‘batlantiruvchi metod va topshiriqlarni ham tizimli ravishda qo‘llash zarur.

Shuningdek, zamonaviy ta’limda kreativ fikrlash ta’lim oluvchining murakkab va noaniq vaziyatlarda turli g‘oyalarni ishlab chiqishi, ularni baholashi va takomillashtirishi bilan bog‘liq muhim kompetensiyalardan biri sifatida qaralmoqda [6]. Shu sababli raqamli ta’lim muhitini kreativ kompetentlikni rivojlantirishga yo‘naltirish ta’lim jarayonining mazmuni, metodlari va vositalarini takomillashtirishni talab etadi.

Tadqiqotning metodologik asosini ta’lim oluvchilarning kreativ kompetentligini rivojlantirishga yo‘naltirilgan kompetensiyaviy, faoliyatga yo‘naltirilgan, shaxsga yo‘naltirilgan va texnologik yondashuvlar tashkil etadi. Mazkur yondashuvlarning uyg‘unligi raqamli ta’lim muhitida ta’lim oluvchining nafaqat tayyor bilimlarni o‘zlashtirishi, balki mustaqil fikrlashi, yangi g‘oyalar yaratishi va o‘z faoliyatini baholashiga imkon beradi [4; 5].

Tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatish, suhbat, so‘rovnoma, pedagogik diagnostika va natijalarni tahlil qilish metodlaridan foydalanish nazarda tutiladi. Nazariy tahlil orqali kreativlik, kreativ kompetentlik, raqamli ta’lim muhiti va raqamli pedagogika tushunchalarining mazmuni o‘rganildi. Qiyosiy tahlil asosida an’anaviy va raqamli ta’lim muhitining ta’lim oluvchilar ijodiy faoliyatini tashkil etishdagi imkoniyatlari solishtirildi.

Tadqiqot metodikasining asosiy mazmuni raqamli ta’lim muhitida ta’lim oluvchilarning kreativ kompetentligini bosqichma-bosqich rivojlantirishga qaratildi. Ushbu jarayonni shartli ravishda motivatsion, faoliyatli va refleksiv bosqichlarga ajratish mumkin.

Motivatsion bosqichda ta’lim oluvchilarda ijodiy faoliyatga qiziqish uyg‘otish, raqamli vositalardan foydalanishga ijobiy munosabatni shakllantirish va mustaqil g‘oya ishlab chiqishga undashga e’tibor qaratiladi. Bunda muammoli savollar, raqamli videolar, interaktiv topshiriqlar va kreativ vaziyatlardan foydalanish mumkin.

Faoliyatli bosqichda ta’lim oluvchilarning mustaqil va jamoaviy ijodiy faoliyati tashkil etiladi. Raqamli taqdimotlar yaratish, interaktiv topshiriqlar bajarish, loyiha ishlab chiqish, muammoli vaziyatlarga yechim topish, multimedia mahsulotlarini tayyorlash kabi faoliyat turlaridan foydalaniladi. Bunday topshiriqlar ta’lim oluvchilarning divergent fikrlash, originallik va muammoni turli nuqtayi nazardan ko‘rib chiqish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi [2; 3].

Refleksiv bosqichda ta’lim oluvchilarning o‘z ijodiy faoliyatini tahlil qilishi, yaratilgan mahsulotni baholashi, xatolarini aniqlashi va uni takomillashtirish yo‘llarini belgilashi tashkil etiladi. Bunda elektron portfolio, o‘z-o‘zini baholash, o‘zaro baholash va refleksiv savollardan foydalanish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta’lim muhitini yaratish ta’lim oluvchilarning kreativ kompetentligini rivojlantirish uchun keng pedagogik imkoniyatlarni yuzaga keltiradi. Raqamli texnologiyalardan maqsadli va pedagogik jihatdan asoslangan foydalanish ta’lim oluvchilarning mustaqil fikrlashi, yangi g‘oyalarni ilgari surishi, muammoli vaziyatlarga turli yechimlar topishi hamda ijodiy faoliyatga bo‘lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, kreativ kompetentlikni rivojlantirish jarayonida raqamli vositalarni shunchaki texnik resurs sifatida emas, balki ta’lim oluvchining mustaqil, ijodiy va refleksiv faoliyatini tashkil etuvchi pedagogik vosita sifatida qo‘llash muhimdir. Bunda motivatsion, kognitiv, faoliyatli va refleksiv komponentlarning o‘zaro uyg‘unligi ta’lim jarayonining samaradorligini ta’minlaydi.

Raqamli ta’lim muhitida muammoli topshiriqlar, loyiha faoliyati, interaktiv mashg‘ulotlar, multimedia vositalari, elektron ta’lim resurslari va hamkorlikka asoslangan faoliyatlardan foydalanish ta’lim oluvchilarning kreativ fikrlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Ayniqsa, ta’lim oluvchilarga tayyor yechimni berish o‘rniga mustaqil g‘oya yaratish, uni asoslash va takomillashtirish imkoniyatini beruvchi topshiriqlardan foydalanish kreativ kompetentlikning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shu asosda, ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalar, zamonaviy pedagogik metodlar va kreativ topshiriqlarning integratsiyasiga asoslangan metodik tizimni qo‘llash maqsadga muvofiq. Mazkur yondashuv ta’lim oluvchilarning nafaqat raqamli savodxonligini, balki ularning kreativ fikrlashi, mustaqilligi, tashabbuskorligi va ijodiy faoliyatini ham rivojlantirishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNESCO. *Global Education Monitoring Report 2023: Technology in education: A tool on whose terms?* Paris: UNESCO, 2023.

2. Guilford, J.P. Creativity // *American Psychologist*. 1950. Vol. 5, No. 9. P. 444–454.

3. Torrance, E.P. *Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-Technical Manual*. Lexington, MA: Personnel Press, 1974.

4.Redecker, C. *European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.

5.Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste’dod, 2008.

6. Tolipov O‘.Q., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.